Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807 4-0237
Тел. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXII Ч. 73. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 16-го КВІТНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, APRIL 16, 1954. No. 73. VOL. LXII.

ОПЕНГАЙМЕР І ІНШІ НАУКОВЦІ ПРОТИ МЕТОД НОВОЇ ПЕРЕВІРКИ ЛЬОЯЛЬНОСТИ

Вашинґтон. — Афера д-ра Роберта Опенгаймера викликала почуття образи не тільки в самого Опенгаймера, але також між провідними науковцями. Вони почуваються скривджені способом поведінки з Опенгаймером, якого припинено в урядуванні як дорадника - спеціяліста в атомових справах Комісії Атомової Енерґії та інших оборонних урядових установ. Опенгаймер ображений тим, що йому не дозволили на переслухання в справі обвинувачення в його нельояльності до уряду. Голова Комісії Атомової Енерґії адмірал Луїс Л. Стравс відвідав Опенгаймера 21 грудня 1953 року і заявив йому, що справа його льояльности до уряду ЗДА сумнівна. Стравс пропонував Опенгаймерові резиґнацію з його посту дорадника КАЕ і інших урядових установ і тим способом не було б публічної дискусії з цього приводу. Але Опенгаймер відповів, що якби він це зробив, то тим способом признався б до вини і сам осудив би свою 12-річну працю для уряду в ділянці атомової енерґії. Після тієї відповіді Опенгаймера генерал-майор К. Д. Ніколс окремим листом повідомив його про припинення в урядуванні як атомового дорадника всіх урядових установ. При тому Опенгаймер підкреслює, що і адмірал Стравс і генерал-майор Ніколс близько співпрацювали з ним, як він займав високе становище в продукції атомової зброї. Опенгаймер твердить, що вони обидва знають про його діяльність і знали про закиди, які йому тепер ставлять. Але і Стравс і Ніколс мусіли виконати зарядження президента Айзенгавера, які випливають з нового закону про перевірку льояльности запідозрених урядовців. Проти цієї нової перевірки льояльности виступають майже всі визначні фахівці в ділянці атомової і водневої енерґії. Це невдоволення триває вже кілька тижнів, бо науковці знали про припинення в урядуванні Опенгаймера. Науковці збирають фонди на оборону Опенгаймера. Багато науковців - фахівців від атомової енерґії працювали в Дослідній Уряді в Пентаґоні, який розв'язано минулого року. Після того принимано наново науковців та підписувано з ними нові контракти, звичайно тільки на один рік. Багато науковців, які були перевірені щодо льояльности, мусіли довго чекати на нову перевірку, яка тривала деколи аж три місяці. Деяких науковців взагалі наново не затруднювали. З того приводу виник конфлікт між науковцями і урядом. Політики занепокоєні тим фактом, що не тільки Опенгаймер непевний для безпеки країни, але і багато інших визначних науковців. А науковці невдоволені з того, що не допускається на свободу думки, до якої вони призвичаєні в давніших часах. Тепер ці справи зактуалізовані внаслідок афери Опенгаймера, і про них довідалися громадяни ЗДА та весь світ.

Звільнено 21 офіцера і 4 моряків за зв'язки з комуністами

Вашинґтон. — Голова Персонального Відділу Фльоти віце - адмірал Джеймс Л. Голловей повідомив на Конґресовій Підкомісії Видатків, що з фльоти від 1950 року звільнено 21 офіцера і 4 моряків за зв'язки з комуністами. Дехто з цих осіб зрезиґнував сам, але це не було „почесне" звільнення. Голловей сказав, що фльота не робила з цього великого шуму, бо „навіть в найкращій родині робиться так, щоб права рука не знала того, що робить ліва". Фльота послуговується гострою перевіркою при прийманні нових моряків. Коли рекрут голоситься до фльоти, він мусить принести посвідку від духовників і приятелів своєї родини, які дають йому рекомендацію і тим самим відповідають за його поведінку. Коли все ж таки існує якийсь сумнів, то льояльність нового рекрута перевіряють аґенти розвідки фльоти, а в деяких випадках звертаються і до ФБІ.

Фльота не обмежується атомовими підводними човнами

Вашинґтон. — Адмірал Роберт Б. Карні заявив, на Конґресовій Комісії Видатків, що фльота не обмежиться вже збудованими двома атомовими підводними човнами, а плянує будувати також звичайні підводні човни. Домагаючися 9,-870,000,000 долярів видатків на розбудову фльоти, адмірал Карні заявив, що хоч він і вірить, що атомові підводні човни — це фльота майбутнього, але тепер ще ризиковно було-б будувати тільки атомові підводні човни, поки остаточно їх не випробувано. Бюджет фльоти на 1955 рік на 500,-000,000 долярів більший від бюджету 1954 року, хоч число моряків буде зменшене на 61,000, а число кораблів — на 50 одиниць. Запроєктовано збудувати за 840,000,000 долярів 1,455 нових літаків і 30 нових кораблів, в тому числі ще один атомовий підводний човен і четвертий 60-тонновий літаконосець типу „Форрестол".

В АМЕРИЦІ

● **Президент Айзенгавер** прибув до Оґести в стейті Джорджія, де проведе Великодні свята. З ним прибула його дружина та теща пані Джан С. Давд. Після привітання на летовищі президент поїхав до Крайового Гольфового Клюбу, де буде мешкати під час відпочинку.

● **Над річкою Огайо**, за 25 миль на північний захід від Пітсбурґу, починають будувати першу атомову фабрику, яка продукуватиме електричну енерґію для міста, що має 400,-000 мешканців. Вона займатиме площу в 400 акрів.

● **Пані президентова Айзенгаверова**носитиме на Великодні свята, якщо дозволить погода, синю шовкову сукню з білими крапками та крислатий білий солом'яний капелюх, що їх прислали нюйоркські фірми Моллі Парніс та Селлі Віктор.

● **Число безробітних** в місті Ню Йорку за останній тиждень збільшилося на 6,000 осіб і становить тепер 190,000. За той самий тиждень число безробітних в Нюйоркському стейті зросло лише на 500 осіб і становить 320,000.

● **В нюйоркських парках** і ботанічних садах зацвіли японські вишні. 2,000 японських вишень зацвіли також у Бренч Брук Парку в стейті Ню Джерзі.

● **Товариство Банкірів** прийняло резолюцію, в якій критикується звільнення Ґая Т. О. Голлідея зі становища комісара Федеральної Будівельної Адміністрації. В резолюції стверджується, що Голлідея змусили до резиґнації тому, що він, хоч і знав про надуживання, але не робив нічого, щоб до них не допустити.

● **Бувший президент** Труман, промовляючи у Вестмінстерському каледжі, заявив, що багато хто з його попередників — президентів краще виглядали б, в очах істориків, якби подбали про те, щоб зберегти свої архіви. Тепер збирають фонди на спорудження будинку, в якому зберігатиметься архів Трумана.

ПЛЯНУЮТЬ ПЕРЕВІРКУ ЗЛОВЖИВАНЬ У ЖИТЛОВІЙ АДМІНІСТРАЦІЇ



У Федеральній Житловій Адміністрації мали викрити великі зловживання, що доходять до 75,000,000 долярів, у наслідок чого вже був звільнений комішенер тієї Адміністрації, Ґай Т. О. Галидей. Тепер голова Житлової Адміністрації, Алберт М. Ковл (посередині) нараджується у Вашинґтоні із сенаторами Гомером Кейпгартом (зліва), головою Сенатської Банкової Комісії, та Б. Р. Мейбенком, в справі „повної перевірки" виявлених зловживань.

Сенатор Вільямс проти безладдя в Вашинґтоні

Вашинґтон. — Республіканський сенатор Джан Дж. Вільямс закликає уряд президента Айзенгавера здійснити свої виборчі обіцянки і позбутися безладдя, яке панувало й досі панує в Вашинґтоні. Вільямс викрив був деякі афери в уряді президента Трумана і тепер невдоволений, що уряд президента Айзенгавера не продовжує виявляти дальші надуживання в головних урядах столиці. Повідомляють, що Вільямс поставив ультиматум дорадникові президента Вілтонові Б. Персонсові, секретареві скарбу Джорджові М. Гомфрі та членам Сенатського Республіканського Політичного Комітету. Сенатор Вільямс викрив перед Персонсом надуживання в Федеральній Будівельній Адміністрації, внаслідок чого переведено слідство в цій справі і звільнено директора цієї установи. Вільямс твердить, що 12 осіб, які працюють в цій установі ще з часів президента Трумана, стоять перед оскарженням, і критикує Айзенгавера за те, що їх досі не звільнив. Вільямс запевняє, що ще не викрито афери в департаменті рільництва, а також не досліджено справу контракту, що його уклала армія з фірмою, паї якої мають відомі обманці Френк Костелло і Джов Адоніс, — на 600,000 долярів більше, як пропонували інші фірми. Вільямс заявляє, що всі ті інформації має від відповідних департаментів, і тому вони правдиві.

Рекордова сума на будову шляхів

Вашинґтон. — Комісія з представників Сенату і Палати Репрезентантів погодилася видавати на будову шляхів по 966,000,000 долярів впродовж найближчих двох років. Ця сума на 91,000,000 долярів більша від тієї, що її прийняла Палата Репрезентантів, і на 54,000,000 долярів менша від суми, принятої Сенатом. Тепер цей узгіднений закон мають прийняти обидві палати Конґресу. Це — рекордова сума, призначена на будову шляхів, бо попереднього року на цю ціль видано тільки 575,000,000 долярів. З суми 966,000,000 долярів 700,-000,000 призначені на стейтові шляхи, а 175,000,000 — на міжстейтові автостради. 81,-000,000 долярів призначені на шляхи на державних полях, 8,000,000 — на будову шляху між Мехіко і Панамою і 2,000,-000 — на шляхи в Нікараґуї. Із 700,000,000 долярів, призначених на стейтові шляхи, — 315,000,000 будуть використані на шляхи першої кляси, 210,000,000 — на шляхи другої кляси і 175,000,000 — на шляхи третьої кляси, тобто на шляхи в сільських районах.

Секретар рільництва про атомову енерґію

Вашинґтон. — Секретар рільництва Езра Тефт Бенсон, промовляючи на обіді з нагоди 25-річчя промисловости морожених харчів, заявив, що атомова енерґія збільшить продукцію, облегшить консервацію харчів і створить ще вищий життьовий стандарт в ЗДА. „Якщо атомова енерґія може допомогти нам збільшити продукцію і поліпшити справу консервації харчів через їх заморожування, казав Бенсон, то чому б нам не користуватися нею?" „Досвід з консервацією картоплі й яєць при допомозі атомової енерґії дає надію, що вже незабаром можна буде остаточно розв'язати проблему зберігання харчів", і внаслідок цього не буде такого коливання цін, яке досі було, коли в гарячі пори року, харчі дешевішають, бо не знати, що з ними робити. Бенсон твердив, що в ЗДА накопичуються запаси молочних продуктів не тому, що їх продукується забагато, а тому, що люди менше споживають молока, масла і сиру. Якби люди їли стільки молочних продуктів, як давнішими роками, то в урядових складах не лежали б 1,300,000,000 фунтів молочних продуктів — вартости 500.-000,000 долярів, — казав Бенсон.

КІО домагається збільшення старечої пенсії

Вашинґтон. — Секретар і скарбник Конґресу Індустріяльних Організацій, Джеймс Б. Карі, заявив на Конґресовій Комісії Способів і Метод, що Конґрес не здобуде собі політичних приятелів, коли ухвалить таке незначне збільшення соціяльного забезпечення, яке пропонує уряд. Уряд вніс пропозицію підвищити місячну виплату соціяльного забезпечення для осіб понад 65 років та їхніх родин на $5. Карі домагається підвищити пенсії на більшу суму, бо, мовляв, 5-долярова підвишка, яку пропонує Айзенгавер, не має більшого значення при теперішній вартості доляра. Натомість представник Ради Стейтових Торговельних Палат Ричард Д. Стюртевант критикував урядовий проєкт про збільшення пенсії, заявляючи, що надія на її збільшення зменшує в людей старання самим забезпечити свою старість.

СОВЄТИ ЗНОВУ СПАРАЛІЗУВАЛИ РОЗМОВИ ПРО ЗБРОЄННЯ

Об'єднані Нації. — Совєтський Союз, устами свого представника Андрея Вишинського, зажадали, щоб до тайних розмов про контролю над атомовою зброєю допустити також Комуністичний Китай, Індію і Чехословаччину. Те домагання Вишинський зголосив на першому засіданні Комісії для справ роззброєння при Об'єднаних Націях, скликаної на прохання трьох західніх великодержав. ЗДА, Англія і Франція запропонували, щоб Комісія для справ роззброєння вибрала підкомісію, зложену з ЗДА, Англії, Франції, СССР і Канади, себто 4 держав, що мають атомову зброю, і Франції, як найбільшої західньої европейської великодержави. Вишинського внесок був несподіванкою. Він мотивував його тим, що неможливе ніяке дійсне роззброєння, коли не бере в ньому участи така великодержава, як Комуністичний Китай, а щодо Індії і Чехословаччини, то він покликався на згадку в резолюції Генеральної Асамблеї з листопада мин. року, що, кажучи про підкомісію для справ атомової контролі, згадувала про „заінтересовані держави", — до них, мовляв, належать також ті дві, що він їх назвав. Західні альянти негайно відповіли „ні" щодо Комуністичного Китаю, а щодо Індії і Чехословаччини, то застереження західніх альянтів лагідніші, але також неґативні. Нема сумніву, що коли прийде до голосування в 12-членній Комісії, то внесок Вишинського буде відкинений. Вишинський не заявився, чи він, на випадок невдачі свого внеску, братиме участь у нарадах підкомісії для атомової контролі, чи відмовиться також.

Петров вирікся комунізму

Прізвище Владіміра Петрова стало відучора відоме цілому світові з промови прем'єра Мензіса в австралійському парляменті. Владімір Петров, третій секретар совєтської амбасади в Австралії, зрікся свого становища і звернувся до австралійської влади з просьбою признати йому право політичного азилю. Прем'єр відчитав текст листа, що його написав Петров: „Хочу просити австралійський уряд дозволу залишитись в Австралії на постійне. Хочу якмога скорше стати австралійським громадянином. Прошу дати мені охорону й допомогти мені вигідно влаштуватися в цій країні. Не вірю більше в комунізм під совєтським проводом. Не вірю в комунізм, відколи пізнав спосіб життя в Австралії". — Петров жив в Австралії з своєю дружиною, але вона не погодилась з рішенням чоловіка і переїхала до совєтської амбасади, звідки повернеться до СССР. Австралійський прем'єр виразно ствердив, що Петров розкрив австралійській поліції багато совєтських аґентів, також з-поміж громадян Австралії. У зв'язку з цією аферою британський уряд видав комунікат, в якому стверджується, що під час експериментального вибуху англійської атомової бомби в Австралії не було виявлено ніяких познак шпигунства.

Все ще нема згоди в справі Трієсту

Беоґрад. — Юґославські урядові кола запевняють, що ЗДА й Англія погодились скасувати свою постанову з червня минулого року про передачу зони „А" в обширі Трієсту, яка тепер окупована англо - американським військом, — під управління Італії. Однак ЗДА й Англія рішили, мовляв, не проголошувати тієї своєї постанови тому, що довгомісячні переговори між усіма заінтересованими сторонами все ще не довели до ніякого позитивного висліду. Юґославія загрозила війною на випадок передачі зони „А" Італії, бо домагається передмістя з тієї зони, а Італія відмовилась переговорювати про цілість проблеми, поки не буде виконане те рішення. Тим часом, маршал Тіто перебуває у столиці Туреччини Анкарі, де відбулися на його честь парада і бенкет, влаштований президентом Туреччини Баяром. Тіто заявив, що юґославсько - турецько-грецький пакт має суто оборонний характер, а постав він наслідком того самого почуття небезпеки, що його мають всі ті три країни. Турецькі господарі буцімто поінформували Тіта, що прийняття Юґославії до НАТО неможливе, так довго, як довго нема італійсько - юґославської згоди щодо Трієсту.

Американські літаки прибули до Індо-Китаю

Ганой. — Американські літаки прибули до Індо - Китаю і привезли значну допомогу французьким військам, що геройсько боронять фортецю Дієнбієнфу проти комуністичної навали. Комуністична артилерія 33-ій день обстрілює фортечні споруди. Деякі гармати червоних знаходяться на віддалі ледве 1,500 стіп від окопів оборонців. З уваги на трудність постачання, командування фортеці змінило тактику і слабо відповідає на ворожий артилерійський обстріл, заощаджуючи амуніцію на час, коли комуністичні піхотні війська йдуть до атаки. Тоді вони масово гинуть, не доходячи до головної оборонної лінії.

Республіканці осуджують угодівство демократів супроти комуністів

Вашинґтон. — У квітневому числі республіканського місячника „Стрейт фром ди Шовлдер" вміщено статтю, спрямовану проти угодовства супроти комуністів урядів Рузвелта і Трумана. Це угодівство — сказано в цій статті — „дорого коштувало" американців не тільки в грошах, але і в крові. Про політику президента Айзенгавера пишеться в цій статті, що вона супроти комуністів „тверда і сильна, як це виявилося недавно в Берліні і Каракасі". Уряди Рузвелта і Трумана допустились „капітуляції перед комуністами в таємних договорах у Ялті і Потсдамі".

Плян в справі надвишки хліборобських продуктів

Вашинґтон. — Сенатор Пол Даґлес заявив, що він має готовий плян в справі надвишки сільсько - господарських продуктів, які лежать в урядових складах. Уряд закупив ці продукти від фармерів, щоб підтримати ціни на сільсько - господарську продукцію. Даґлес твердить, що його плян допоможе урядові позбутися цієї надвишки „задовільним і людяним способом", не шкодячи нормальному ринкові. Ось головні пункти цього пляну: 1. Надвишку харчів виміняти за важливі стратегічні матеріяли. 2. Її можна зужити на збільшення харчування потребуючих американців. 3. Надвишку харчів роздати голодуючому або недоживленому населенню закордонних країн.

● **Німецький міністер** господарства, д-р Людовік Ергард, який прибув до Вразилії, заявив, що він приїхав для того, щоб збільшити торгівлю Німеччини з цією країною.

ДЖ. Ф. ДОЛЛЕС ВЕРТАЄТЬСЯ ДО ЗДА З ЧАСТИННИМ УСПІХОМ

ФРАНЦІЯ ПОГОДИЛАСЯ ВЗЯТИ УЧАСТЬ У ПЕРЕГОВОРАХ ПРО КОЛЕКТИВНИЙ ПАКТ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ПІВДЕННО - СХІДНЬОЇ АЗІЇ

Париж. — Державний секретар Дж. Ф. Доллес перевів дві довгі конференції з французьким міністром закордонних справ Бідо і одну коротшу розмову з прем'єром Ляніелем, після чого Доллес і Бідо оприлюднили короткий спільний комунікат. Обидва державні діячі стверджують згоду щодо того, що ЗДА і Франція, що їх зв'язує близько 200-літня приязнь, переговоривши тепер справу Індо-Китаю і Південно-Східньої Азії — перевірять можливість встановити колективний пакт безпеки, миру і свободи для Південного Сходу Азії, у рямцях чартеру Об'єднаних Націй. У комунікаті говориться що Доллес висловив подив для хороброї оборони Індо-Китаю перед комуністичним аґресором та водночас комунікат осуджує, що перед Женевською конференцією комуністи розпалили ще більші бої в В'єтнамі й перевели інвазію на терен двох інших індокитайських держав, Ляосу і Камбоджі. Аґресивність комуністів в Індо-Китаї створює небезпеку для обширу Південно-Східньої Азії і Західнього Тихого Океану, а це вимагає заходів для ґарантування безпеки тій частині світу. Наприкінці спільний комунікат стверджує, що ціллю обох держав, ЗДА і Франції, є шукати миру в Женевській конференції. — Той текст американсько - французького комунікату покривається в найважнішій частині з американсько-англійським комунікатом. Таким чином всі три західні великодержави осягнули повне порозуміння щодо своєї політики й тактики у відношенні до небезпеки, яка випливає з індо-китайської ситуації також для інших східньо-азійських держав. Негайно після закінчення своїх паризьких розмов, Доллес відлетів до ЗДА. Часописи підкреслюють, що він не осягнув у своїй подорожі того повного успіху, яким було б приєднання Англії і Франції до первісного проєкту Доллеса вистосувати під адресою Комуністичного Китаю гострої перестороги перед поширюванням допомоги для індокитайських комуністів, протеветаки поважний успіх, погодившись на спільну компромісову плятформу. Сенатор Новленд, лідер республіканської більшости в сенаті, висловив своє невдоволення, що в проєктованому пакті колективної безпеки для південно-східніх країн Азії не передбачується Південної Кореї ані національного Китаю, дармащо ті дві країни мають найбільшу збройну силу в цілій Азії, за вийнятком Комуністичного Китаю.

Шість держав підписали вступний договір з Англією

Париж. — Франція, Західня Німеччина, Італія, Голляндія, Бельґія і Люксембурґ, що їх представники засідають у спільному Тимчасовому Комітеті для Пакту Оборонної Спільноти, підписали з Англією договір, за яким Англія зобов'язується затримати свої наземні й летунські війська на европейському континенті так довго, поки існуватиме теперішнє міжнародне напруження, і передати ці війська під командування европейської армії. Прихильники ген. Де Ґолля вважають, що Англія окреслила свою співпрацю з державами Оборонної Спільноти занадто слабо, а тому, що міністер закордонних справ Бідо вже підписав той договір разом із представниками п'яти інших названих вище держав, вони, прихильники Де Ґолля, загрозили виступом з теперішнього кабінету. Прем'єр Ляніель залагодив небезпеку кризи офіційною заявою, що як довго той договір не є ратифікований, він не зобов'язує, а його ратифікація зв'язана з ратифікуванням пакту Оборонної Спільноти.

Толіятті в ролі оборонця людства

Рим. — Провідник італійських комуністів Пальміро Толіятті виступив на засіданні центрального комітету комуністичної партії Італії з великою промовою, в якій змальовував страхіття, що чекають людство на випадок атомової війни. Спеціяльну увагу присвятив Толіятті наслідкам вибуху водневої бомби. Його промова була фактично звернена до широкої італійської вулиці, щоб залякати її і спонукувати до підтримки совєтського „мирового" пляну, — обеззброєння Заходу і голословного проголошення заборони вживати атомову й водневу бомбу. Лякаючи італійців знищенням італійських пам'яток архітектури, музеїв, ґалерій і т. д. — Толіятті сподівається приєднати собі навіть чимало італійських католиків. Виступ Толіятті належить — як повідомляють чужинецькі обсерватори в Італії до заініційованої і керованої з Москви „мирової кампанії".

В СВІТІ

● **Австрійці** зіґнорували „день визволення", що його проголосили совєтські старшини в підсовєтській зоні Австрії. Власники будинків не вивісили червоних прапорів, і прапори маяли тільки на тих будинках, де приміщуються совєтські установи. Австрійські часописи написали з цього приводу, що програ Гітлера не принесла Австрії визволення. Австрія демонструє своє невдоволення з постави Молотова на Берлінській конференції.

● **Швайцарський уряд** повідомив Москву, що коли б кожній з 20 делеґацій, які прийдуть на Женевську конференцію, дати окремий готель, крім приміщення для технічного персоналу і преси, то не вистачило б готелів у Женеві й околиці. Тому китайські комуністи зреклися свого домагання на окремий великий готель, проте все ще домагаються 200 люксусових кімнат, — вдвоє більше, як замовили З'єдинені Держави.

● **В Японії** великого шуму наробило слідство в справі ошуканства в корабельному промислі. В зв'язку з цим застрелився вже другий японський промисловий потентат.

● **2-ий післявоєнний** з'їзд чеської комуністичної партії відбудеться 11 червня ц. р. у Празі, а мадярської комуністичної партії — 24-го травня у Будапешті. Головні питання на обох цих комуністичних з'їздах — скрутна ситуація в сільському господарстві і „мир" за зразком „мирової офензиви" Совєтів.

● **У наступній війні** не буде різниці між уніформованими вояками й цивільними мешканцями воюючих країн — до такого висновку прийшла конференція представників 12 держав, скликана Міжнародним Червоним Хрестом до Женеви. Якщо до часу вибуху війни не будуть заборонені атомова й воднева бомби, то згадана конференція не бачить можливостей охоронити цивільне населення від масового винищування.

● **Д-р Альберт Швайцер**, лавреат нагороди Нобля, фізик, опублікував статтю в лейбористському „Дейлі Гералд" в Лондоні, в якій пише, що коли б вчені фізики оприлюднили всі таємниці водневої бомби, тоді б збільшилися шанси заборонити цю страшну зброю. Але він противиться ідеї скликання конференції науковців, фахівців від атомової енерґії, бо не бачить користи з такого з'їзду.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ДИВО — ДАВНО ВІДОМЕ

Людина, яка знає всі таємниці атомової та водневої бомби, попала тепер у таке підозріння щодо своєї льояльности супроти ЗДА, що треба було припинити її дальшу діяльність в ділянці атомової енерґії. Сталося це на пропозицію Комісії Атомової Енерґії. Цією людиною є вчений фізик, д-р Дж. Роберт Опенгаймер, один з тих, що найбільше заслужились при виробі атомової бомби. Слідча комісія, яка перевіряє цю справу, складається з загальношанованих осіб на чолі з Гордоном Грей, президентом Норт Керолайн Юніверзіті. Тому саме, що комісія втішається загальним довір'ям, уже сама справедливість вимагає заждати, поки вона переведе слідство й скаже своє остаточне слово. Але поговорити про це можна.

Нам здається, що важко закинути Опенгаймерові явну зраду, чи щось подібне. Щонайвище може ствердити те, на що Федеральне Бюро Інвестиґацій (ЕфБіАй) вже давно звертало увагу, себто, що Опенгаймер, не зважаючи на свої великі здібності, є „злим риском", коли думати про державну забезпеку. Одначе Опенгаймер став в очах влади „злим риском" щойно тепер, коли він уже заперечує усякі зв'язки з комуністами. Як же виглядав той риск тоді, коли — згідно з його власними зізнаннями — він весь час обертався в інтимному колі комуністів або їхніх симпатиків?

Справа з Опенгаймером не така нова й сенсаційна, як би могла тепер видаватись. Про Опенгаймера знали давно, ще поки Америка опинилась у другій світовій війні. По війні появлялися в газетах натяки на таку особу, яка має доступ до найбільших таємниць, зв'язаних з виробом атомової енерґії, а про яку можна догадуватись, що якщо вона не комуніст, то з комуністами співпрацює, або з ними симпатизує. Тою особою був Опенгаймер. Але чому саме все таки його допущено до найбільших оборонних таємниць країни, цього загал не знав. Заслона починає відкриватись щойно тепер.

Нема причини не вірити зізнанням і виправданням самого Опенгаймера, як їх проголошено в пресі. Він — тип такого американського інтелектуала, що то бачив біду і депресію в Америці, диктатуру в Еспанії й траґедію жидів в гітлерівській Німеччині, а не добачував тільки, дивним дивом, ніякої нужди і траґедії в Совєтах; бачив диктатуру *Франка і підпомагав своєю лептою еспанських льоялістів*, а не бачив диктатури Сталіна; чув, як Гітлер мучить мільйони жидів, але не цікавився мільйонами, що гинули під Сталіним. Таких інтелектуалів, що так думали і так відчували, як Опенгаймер, було в Америці чимало. Опенгаймер, якщо вірити його словам, вилікувався уже з „мрії" про комуністичний рай. Він певно буде старатись це ще доказати перед слідчою комісією. Питання тут зовсім інше, а саме таке: чому людині з таким минулим і ще посвояченій з комуністами поручено провід у виробі атомової бомби в Лос Аламосі?

Це питання ставимо тому, що воно може наробити тепер багато шуму, якщо його використає сенатор МекКарті. Цеж він, натякаючи на 18 місяців проволоки в виробі водневої бомби, мав на думці, між іншим, Опенгаймера, що противився виробові водневої бомби з „гуманних причин". МекКарті, як пишуть газети, знає дещо більше про цю справу, але жде „на слушний час", під чим треба розуміти слідство, яке почнеться незабаром проти нього самого. Він готов тепер боронити свої методи на переслуханнях в Сенатській підкомісії для протиамериканських дій саме різними опенгаймерами, меншими чи більшими, які займалися найважливішими проблемами оборони і забезпеки країни. Коли йде про Опенгаймера, то його покликано ще останнього літа до Білого Дому, щоб поінформував Раду Крайової Безпеки про справу континентальної оборони. Мабуть це змусило Едґара Гувера з ЕфБіАй вислати до Білого Дому другого листа, на 69 сторін, в якому заквестіоновано льояльність Опенгаймера. Найбільш правдоподібно, що це письмо Гувера спричинило теперішнє слідство, яке може стати новою сенсацією, ообливо тоді, коли в цю справу вмішається сенатор МекКарті. Він уже погрожував „водневим шпигунством", як такою сенсацією, яка нікому досі не снилась.

Наш канадійський сусід

З уваги на приплив імігрантів до Західньої півкулі, наш північний сусід, тобто Канада, звертає на себе увагу не тільки активністю „нових канадійців", але й загальною активністю всього населення. Урядовий перепис населення, переведений в червні 1952 р., виявляє 14.430.000 душ населення цієї країни, в тому числі британського походження 48 відсотків, французького — 31 відсоток, німецького — 4, українського — 3, а всіх інших разом 14 відсотків. Різнородність населення Канади не тільки не перешкоджає його діяльності, але, навпаки, посилює.

Це пізнати, напр., із зросту та рухливости такого міста, як Торонто, у провінції Онтеріо, яке, приєднавши недавно підміські оселі, стало мільйоновим містом, отже найбільшим містом Канади. Неначе передбачаючи такий великий зріст населення, управа міста ще в 1911 р. вирішила була приступити до будови підземної залізниці коштом 5,000,000 долярів. Та внаслідок вступлення Канади, разом з Великобританією, у першу світову війну, виконання цього пляну припинено. У 1948 році плян відновлено і за чотири з половиною роки здійснено, але вже коштом 55,000,000 долярів.

День 30 березня був свідком відкриття першої в Канаді підземки („собвею"), довжиною чотири з половиною милі, з півночі на південь. Це, насправді, наймодерніша підземка в світі, і, як треба було сподіватися, має щось нове, чого не мають підземки в Ню Йорку, Филаделфії, Шікаґо, Бостоні і навіть в Лондоні та Парижі. А саме, кожна станція цієї підземки, хоч має однакове жовто-брунатно-зеленкувате тло, відрізняється своєю яскравою барвою. Це допомагає пасажирам орієнтуватись і не робити помилок при висіданні. Автомат викидає за 25 центів три „токенс" і, крім того, витискає знаки для пересідки. Вагони підземки мають червону барву. У кожному 52 місця сидіти і 150 стояти. Сусіднє місто, Монтреаль, вже й собі думає про будову підземних шляхів для облегшення міського руху.

Уряд Канади вирішив приступити до здійснення іншого задуму, ще більш революційного, ніж торонтонська підземка, а саме — зробити фармерами канадійських ескімосів, що живуть як номади в північно-західній території. Це мають бути не звичайні фармери, а, сказати б, спеціялізовані — для плекання північних оленів (ренів).

Цей проєкт, звичайно, потребує довгого підготування. Досі ескімоси полювали на оленів задля їхнього м'яса та шкіри, яку використовували на одяг та на влаштування своїх жител — юрт, а також вимінювали їх за різні товари. Одначе, безупинна боротьба за існування в суворому підбігуновому кліматі виснажує людину, а крім того й кількість північних оленів дедалі зменшується. Уряд вже давно взяв це до уваги і створив „резервацію" для оленів на обширі 6,000 квадратових миль у дельті ріки Меккензі, в якій живе тепер до 10,000 цих тварин.

Всіх цих оленів уряд хоче розділити між ескімосів, доручаючи їм виховувати з цих тварин тяглову силу, призначену для льодоватих околиць.

Даючи ескімосам постійний заробіток, Канада підготовить їх до цивілізованого життя. Це може потривати два-три або й більше десятків років, але кінець-кінцем повинно оплатитися під кожним оглядом.

Ще одна подія, і то на міжнародні розміри, прикувала уми канадійського населення, а саме: укладення канадійсько-японського торговельного договору, що його підписали уряди згаданих країн 31 березня ц. р. За цією умовою японський уряд сподівається подвоїти свій експорт до Канади, отже продавати своїх виробів на 30,-000,000 дол. річно. Минулого року товарообмін між обома країнами дійшов до висоти 120,000,000 дол. Канада має велику надвишку пшениці, ячменю, дерева й залізної руди, які можуть придатися японцям у післявоєннім змаганні до розбудови їх країни. Канадійський експорт, посилений обниженням тарифи в Японії, може багато спричинитися до розбудови цієї азійської країни. Взаміну Канада дістане не тільки японські продукти, але й приязнь японського народу. А це дуже важливе при теперішніх непевних відносинах у світовій політиці.

Ріст і розвиток Канади збільшує рівночасно силу і питому вагу Західньої Півкулі, рішальної сьогодні в обороні вільного світу перед большевицькою загрозою. Українці мають повне право пишатися тим, що вони своїм вкладом у розвиток і ріст Канади стоять на одному з перших місць.

ВОДНЕВА БОМБА І НЕРВИ

(Лист із Лондону)

Вибух американської водневої бомби в Тихому океані сколотив воду в політичному житті Британії. В пресі повно статтей і дописів від читачів про водневу та атомову бомбу. Пишуть на цю тему люди всякого звання, не виключаючи професорів історії та церковних достойників. Про водневу бомбу заговорив парлямент. Ця справа стала приводом до політичної контроверсії між головою уряду — сером Вінстоном Черчилем та представниками опозиції. Бурхливі дискусії у парляменті розпалили атмосферу, і під час промови Черчиля з лав опозиції було чути вигуки: „На демісію!"

Дискусії в парляменті, що мали причиною вияснити відношення уряду і опозиції до водневої бомби, пішли бічним шляхом суперництва між партіями, — котра з великих партій ліпше вміє обстоювати інтереси держави. Прем'єр подав парляментові зміст свого договору з урядом през. Рузвелта з р. 1943 про атомову бомбу. В тім договорі сказано, що Америка буде ділитися своїми досягненнями в атомових дослідах з Англією і ніколи не буде вживати атомових бомб без згоди Британії. Коли в 1946 р. американський Конґрес прийняв закон, який задержував технічні таємниці для Америки, то цим фактично англо-американський договір з 1943 р. був скасований. Прем'єр Британії від 1945-51 року Клемент Еттлі дав почин для продукції атомових бомб силами англійськими.

Тому що Черчил, як прем'єр до 1945 р., і Еттлі, його наступник після виборів 1945 р., не дали інформацій про договір з 1943 р. навіть найближчим членам уряду, оголошення договору Черчил-Рузвелт з 1943 в парляменті 1954 р. самим Черчилем, з закидами до опозиції, мовляв, вона недостатньо берегла інтереси держави у відносинах з Америкою, Партія Праці тлумачить як „виборчий маневр", бо, мовляв, Черчил хотів би розписати нові вибори до парляменту перед закінченням нормального 5-літнього реченця. В 1924 р. Консервативна Партія виграла була вибори до парляменту, поширивши в пресі сфальшований „лист Зінов'єва" (тоді голова Комуністичного Інтернаціоналу), в якому Зінов'єв нібито давав директиви англійській Партії Праці для її політики. Чи міг би уневажнений і забутий договір Черчила з Рузвелтом вплинути на громадську думку в Британії?

З другого боку, опозиція обертає зброєю проти прем'єра. Партія Праці твердить, що бувший прем'єр Еттлі мав умову з през. Труманом щодо атомової бомби, якої американський уряд зобов'язався не вживати без згоди Британії. Цього зобов'язання прем'єр Черчил не має від през. Айзенгавера. Тому, як твердить опозиція, американський уряд може вжити водневої бомби, не питаючись згоди Британії.

Ці дискусії про водневу бомбу затінили навіть таку важливу проблему в житті Британії, як от новий бюджет, запропонований парляментові міністром фінансів Батлером. Бо всі позиції прибутків і видатків у державному бюджеті — це дрібниці як порівняти з тим, що одна воднева бомба може змести з лиця землі такі міста як Лондон, Ню Йорк і інші. Всі шари суспільства в цій країні глибоко занепокоєні розвитком воєнної техніки, яка може принести смерть мільйонам людей.

Відомо, що Москва зробила свою спробу з водневою бомбою ще в 1953 році. Про подробиці того вибуху нічого в світі не відомо. Обсяг дії водневої бомби в Тихому океані загальновідомий. На Москву неможливо вплинути, щоб вона перестала експерименти з тими страшними бомбами. Щодо Америки, то дехто сподівається переконати її уряд, щоб не викликав дальшою продукцією бомб нового світового конфлікту. Розуміючи катастрофальні наслідки атомової війни, люди шукають способу, як утекти від тої небезпеки. Тому така туга за миром.

Ці настрої використовують комуністи і їх поплентачі яких немало є також в Англії. Ні уряд, ні опозиція не ставлять домагання до Америки, щоб вона припинила свої спроби з атомовою й водневою бомбами або покинула продукцію атомових бомб. Кожний відповідальний політик у цій країні розуміє, що тільки страх перед відплатою збоку Америки здержує комуністичні армії від атаки на сусідні країни в Европі та в Азії. Кожну слабість демократичних держав Москва постарається використати для себе. Перемога комуністичної диктатури була б тоді безповоротна: розбивши демократичні держави, Москва могла б дійсно створити свою світову великодержаву.

Події в Індо-Китаї притягають увагу громадської опінії Британії. Коли б удалося комуністам витиснути Францію з Індо-Китаю, то на черзі буде натиск комуністів, з допомогою Китаю, на Сіям, а там недалеко лежить джерело кавчуку — Маляя і близько Індонезія та Індія. Пересторога Д. Ф. Доллеса на адресу комуністичного Китаю, щоб не квапився допомагати комуністам в Індо-Китаї, бо наслідки цього відчує Китай на своїй власній території, — мала неоднакову оцінку в Британії. Тут поширений погляд, мовляв, не слід „провокувати" Москви та її сателітів. Одночасно люди радо забувають, що всі конфлікти провокує саме Москва. Забувають теж, що Москва має пошану тільки перед силою. Забувають, що Москва найбільше боїться війни, і коли бачить рішучу позицію противника, то завжди йде на переговори і порозуміння. Москва нахабно діє саме тому, що бачить, що її противники готові йти на найбільші уступки і пониження, аби не викликати воєнної небезпеки. Коли б Москва побачила, що за сильними словами демократичних урядів можуть прийти і сильні діла, то це напевне примусило б Кремль діяти іншим способом. Тим то в цей час, як і в давнину, діє правило, знане з політики старовинного Риму: „Коли хочеш миру, то готуйся до війни".

П. А.

34% західно-німецьких дипломатів — колишні нацисти

Бонн. — Західня Німеччина має великий клопіт із своїм дипломатичним корпусом, — повідомляє кореспондент „Ню Йорк Таймсу". Коли скінчилася друга світова війна і настав час відновлювання дипломатичних взаємин з іншими державами, не знайшлося нікого з давніх дипломатів, ким західньо - німецький демократичний уряд міг би покористуватись без застережень. Так звані „правдиві" нацисти відпали автоматично. Багато протигітлерівських дипломатів вистріляно після замаху на Гітлера 20 липня 1944 р. Тому спершу уряд висилав на високі дипломатичні становища не вишколених і „професійних" дипломатів, а звичайних політиків, старших віком і досвідчених. Після несподівано швидкого розквіту Західньої Німеччини, потрібно було щораз більше дипломатичних сил, і тоді уряд почав досліджувати архів національ - соціялістичної партії, що зберігся в Берліні. Минувшину кожного дипломата, що формально був членом націонал - соціялістичної партії, піддавано докладній перевірці, при чому вирішними свідками виступали не-нацисти. Таким чином переведено процес „денацифікації" у відношенні до численних колишніх членів німецького дипломатичного корпусу. Одним із таких „денацифікованих" дипломатів був д-р Петер Пфайфер, призначений на голову персонального відділу в новому західньо - німецькому міністерстві закордонних справ. Хоч проти призначення його на ролю обсерватора Західньої Німеччини при Об'єднаних Націях виступили деякі жидівські організації в ЗДА, генеральний секретар Гамершилд заявив, що він не буде виступати проти Пфайфера.

Злочинець свідчить проти себе

Заходами Головної Управи СВУ в Німеччині та Крайової Управи СВУ в Канаді, з допомогою Фонду Української Культури ім. Сергія Єфремова, вийшла недавно книжка Олекси Калиника: „Що несе з собою комунізм?" (Документи про російсько-комуністичний терор в Україні, вид. СУМ, 1953 р., Мюнхен-Торонто, стор. 140). На нашому книжковому ринку займе вона зовсім окреме місце.

Коли на початку другої світової війни совєтські армії в паніці тікали на схід, а московсько - большевицький режим зависнув на волоску — НКВД кинулося нищити архіви, щоб не залишити документів про свою злочинну діяльність. Тоді над вулицями Києва, Харкова, Дніпропетровського й інших великих та малих міст і містечок густо літав попіл і люди казали: „Палять, щоб замести сліди!"

З найбільшою пильністю большевики стараються заховати від світу все, що їм невигідно показувати. Для цього спущено „залізну заслону", для цього створено так звані „заборонені зони" й „прикордонні смуги", для цього зорганізовано найскладнішу систему перепусток до всіх установ, що мають архіви, зв'язані з переведення тих чи інших державних кампаній.

Але страх большевиків перед німцями був такий великий, що не всюди встигли вони своєчасно „опустити кінці в воду". І якраз авторові книжки „Що несе з собою комунізм" пощастило вихопити в воєнному сум'ятті купу документів з архіву одного районового центру на півдні України. До рук йому дісталися матеріяли, які з абсолютною незаперечністю свідчать про злочинну роботу большевиків у цьому районі в роках 1929-1933.

Чи може бути переконливіший обвинувальний матеріял, як щоденник, що його провадив злочинець протягом років, день-у-день занотовуючи в ньому свої чорні діла?

Отакий „щоденник" — у вигляді протоколів сільрад, районових та округових виконавчих комітетів, обіжників, персональних списків і офіційного листування між різними совєтськими та партійними установами — дістав автор у свої руки, щоб пред'явити його судові — вільному демократичному світові!

Мемуарна література, повісті й романи — вся зброя красного письменства, яка б вона не була гостра у своєму протибольшевицькому наставленні, не може переконати читача так, як сухий офіційний протокол, хоч би й писаний неоковирною канцелярською мовою. А книжка О. Калиника — збірка таких переконливих протоколів і обіжників, що правду, подану в них, як і їх автентичність, заперечити не зможе ніхто.

Збіркою отаких неоковирних і страшних у своїй суті документів совєтський режим, встановлений Москвою на Україні, сам свідчить про свій окупаційний характер, сам розкриває свою терористичну суть і сам підписує собі смертний вирок, як режим, накинений силою.

Автор узяв на себе труд і риск знайти ці документи, взяти їх і перенести через усі роки війни, щоб тепер опублікувати. Зрештою, авторського тексту в цій книжці небагато: передмова, вступні пояснення до кожного розділу та зауваги, що вияснюють той чи інший документ. Отже, властивим автором її є сама совєтська влада в особі своїх вірних прислужників — так званого низового совєтського й партійного активу.

Ось уривок, навмання взятий з одного із цих документів — живий кусень чорної дійсности 1930 року, який свідчить про настрої українського народу під час весняної посівної кампанії. Рапортує начальству голова сільради:

„Село Березнівáтка. Настрій селянства поганий завдяки розкладової роботи куркулів та підкуркульників, а саме: в поселку Малоабрамчик члени сільради почали усуспільнювати коні, в цей час прибула велика валка жінок з дрючками, палицями та іншими речами і вимагали, щоб ті, хто звів коні, забрали назад, а також намагалися прибити наших уповноважених РВК і РПК (районового виконавчого комітету і районового партійного комітету — В. С-ко)... Під час ремонту конюшні прийшла група жінок під керівництвом Кононенка Дмитра, який агітував проти колективізації, кажучи: „Нам набридла панщина, а ви знов будуєте економії..." Кононенкова Ганна вдарила секретаря сільради тов. Коніяцького по обличчю, а потім ця група пішла до склепу з вигуками: „Бий замок та забирай зерно!"..

Таких документів у книжці сотні. За всіма ними — люди, українські селяни й селянки, які скаржаться, протестують, обурюються і яких ламає й нищить терористична машина.

Усі вміщені в книжці матеріяли автор розподілив тематично: хлібозаготівлі; м'ясозаготівлі; ліквідація „кустарів"; вилучення зброї та грошей; горілка, як засіб побудови соціялізму; державна позика; позбавлення виборчих прав; розкуркулення; колективізація; посівна кампанія; витончені методи катування; голод 1933 року.

В кінці книжки подано фотокопії частини документів — писаних на машинці і рукою, з відповідними резолюціями.

Страшна збірка цих документів — значний вклад у загальний акт обвинувачення, що його пред'являє український народ московсько-большевицькому імперіялізмові.

Цю книжку Центральний Комітет СУМ'у в Лондоні видає англійською мовою.

В. С-ко

Андрій Яковлів

НА 300-ЛІТТЯ ДОГОВОРУ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО З МОСКВОЮ

(27 березня — 6 квітня 1654 — 1954)

(1)

Договір Богдана Хмельницького та Війська Запорозького з московським царем, Олексієм Михайловичем, остаточно складений і ратифікований в Москві 27 березня — 6 квітня 1654 р., був основним актом, що встановив умови правного співжиття України з Московським царством.

Ідея про цей договір зродилася під час Переяславської Ради після того, як московський посол, боярин В. Бутурлін, відмовився скласти присягу „за царя" і обмежився лише заявою від імені царя, що цар „прав і вольностей Війська Запорозького не порушить, що в Українській державі залишиться все так, як було до цього часу, і що цар буде обороняти Україну від нападу ворогів". Цю заяву Бутурлін ствердив царським словом, яке не міняється („премѣнно не бываетъ"). Після довгої наради гетьмана з старшиною вирішено, що гетьман і старшина складуть присягу цареві, а для устаслення умов майбутнього співжиття з Москвою вишлють до царя посольство. Склавши присягу, гетьман з старшиною розпочали в Переяславі попередні орієнтаційні переговори з московськими послами в днях 8-12 січня, а потім гетьман з старшиною від'їхали до Чигирина. Так закінчилась перша фаза укладання договору.

Формальною причиною перерви переговорів було те, що царське посольство не мало царського уповноваження на укладання договору, а дійсною причиною було бажання гетьмана не на очах московських послів, а в своєму звиклому оточенні спокійно виготовити проєкт договору та вирядити своє посольство до Москви не з порожніми руками. Перша зустріч та попередні переправи в Переяславі виявили, що виготовлення договору з Москвою вимагатиме праці тяжкої, важливої, відповідальної. Треба буде базуватись на сучасності, передбачати й забезпечити майбутнє; не тільки обміркувати й поставити умови, що забезпечать Україні все, що було здобуте в боротьбі з Польщею, але й правильно їх сформулювати на письмі. Праця над виготовленням проєкту договору забрала більше як місяць часу й була закінчена 17 лютого 1654 р. Як фактично, в деталях ця праця була переведена, які думки й пропозиції виникали, обговорювались, відкидались чи приймались, які пояснення подавались, яку участь брали при цьому гетьман, генеральний писар, І. Виговський, та інші члени генеральної старшини, — цього всього ми не знаємо, бо жадних протокольних записів чи хоч би нотаток не збереглося. Навіть не маємо автентичного тексту проєкту договору, який повезли до Москви посли гетьмана й Війська Запорозького. Оригінал проєкту договору лишився в Москві, а послам повернено переклад його „на білоруській мові", відпрепарований на московський взірець дяками Посольського Приказу. Крім проєкту договору, виготовлено ще „грамоту" до царя від імени гетьмана, Б. Хмельницького та Війська Запорозького. Оригінал грамоти залишився десь у московських архівах і досі не був опублікований. Г. Карпов опублікував в „Актах ЮЗР" т. X разом з проєктом договору й цю грамоту в перекладі „з білоруського письма". Переклад був заповнений довільними додатками московських дяків, які змінили форму грамоти, а подекуди й зміст, перетворивши звичайний супровідний до проєкту договору лист в якесь „покірне прохання царської милости". В цій „грамоті" Б. Хмельницький, переказавши коротко, як Україна, ведучи боротьбу з Польщею, шукала помочі в московського царя, як цар згодився прийняти Україну „під свою високу руку", як московське посольство в Переяславі сповістило про згоду царя, передало гетьманові клейноди і провадило переправи „о великихъ дѣлахъ", як потім гетьман, усе Військо Запорозьке склали присягу цареві. На підставі цього гетьман і Військо Запорозьке звертаються тепер до царя з проханням і висловлюють певність, що цар затвердить всі їхні вимоги, бо вірять царському слову: „какъ насъ тотъ бояринъ съ товарищами увѣщалъ и увѣрилъ и на той вѣрѣ непоколебимыхъ утвердилъ". Для цього висилають гетьман та Військо Запорозьке своїх послів: генерального суддю, Самійла Богдановича, та полковника Полтавського, Павла Тетерю, з цією грамотою і просять, щоб цар милостиво їх вислухав та гетьмана, Військо Запорозьке і весь „мир християнський російський" пожалував, ущедрив і затвердив своїми грамотами права, устави, привілеї і всякі свободи..." (в оригіналі грамоти, певно, написано „руський", але в перекладі дяки вжили терміну: „россійскій", щоб відрізнити українсько-руський народ від московського народу). Грамота була складена у виразах, що охоплювали цілу державу Українську (в перекладі: „Россійское государство") з усіма станами її населення, а крім того двічі згадано про „царське слово", дане іменем царя боярином Бутурліним.

Щодо проєкту договору, то він містив короткий вступ та 23 статті (артикули). Не маючи оригіналу, не можемо сказати з певністю, скільки статтей було в ньому і чи були вони поділені так, як це стоїть в московському перекладі „з білорусского письма". Викликає сумнів, наприклад, поділ статті 15 на дві статті — 15 і 16; також цілком не до речі поділено на окремі статті вимоги про утримання війська й урядів (ст. 8, 9, 10, 11). Як на сучасний погляд, статті розміщено без жадного логічного порядку й зв'язку: статті загального порядку вміщено між статтями, що стосуються спеціяльних предметів, статті, що стосуються цілої держави, вміщено між статтями, що трактують про окремі стани населення, про їх окремі права й вольності. Внаслідок такого розміщення статтей основна ідея договору розбилась і замаскувалась питаннями другорядними, які ще й непотрібно підкреслено й висунуто на передній плян. Не дивно, що поданий у такому вигляді проєкт договору викликав у дослідників доброї волі гостру критику та нарікання на його авторів, а дослідникам ворожого наставлення дав матеріял для тенденційно ворожих Україні висновків. Щоб добути історично правдиве освітлення проєкту договору, треба виходити з того матеріялу, який дає текст проєкту договору, тільки необхідно наперед знайти основну ідею договору, змінити порядок статтей відповідно до їх змісту й логічного зв'язку та прийняти під увагу постуляти, висловлені в Переяславі, а також пояснення, що їх подали пізніше козацькі посли в Москві.

Вол. Дорошенко

ПІДРУЧНИК УКРАЇНОЗНАВВСТВА

(1)

Велику поміч при веденні курсів українознавства може подати недавно виданий у Мюнхені „**Вступний курс українознавства**", що вийшов накладом „Заочних Курсів Українознавства" за редакцією д-ра Вол. Янова. Особливо, коли візьмемо під увагу брак у нас потрібних видань із цієї ділянки, Тому годиться приглянутися уважніше до цього підручника. Складається він із оцих відділів, що мають свою окрему пагінацію: 1) **Вол. Янів,** Загальні відомості про Україну (ст. 1—6); 2) Д-р М. Т. (ерлецький), Нарис історії України (ст. 1—88); 3) **М. Глобенко,** Нарис історії української літератури (ст. 1—64); 4) **Д-р В. Я.** (нів), Нарис української культури (ст. 1—64); 5) **Д-р І. Тесля,** Нарис географії України (ст. 1—92); 6) **Д-р К. Кисілевський,** Українська мова (ст. 1—48) і 7) **М. Т.,** Добір текстів з української літератури, історії й культури (ст. 1—64).

До книжки додано дві кольорові мапи, зладжені д-ром В. Кубійовичем та М. Кулицьким: фізична й етнографічна. Згадані курси виходили кожен окремими випусками, а тепер зброшуровані разом, з додатком змісту і вказівок, як вивчати курс (ст. I—X).

Призначений цей курс для початківців заочників, але може прислужитися й педагогові-українознавцеві, як помічне джерело — пригадати якусь дату чи подію. Розуміється в практиці кожен учитель відповідно розширить рямки курсу. Та й узагалі це видання може й повинно бути настільною книжкою в кожній інтелігентній родині. Правда, ми маємо спеціяльну тритомову „Енциклопедію Українознавства", видану НТШ, яка трактує всі дисципліни українознавства далеко ширше й вичерпливіше, але вона своєю ціною не кожному доступна, тим часом оцей „Вступний курс" може бути по силі й незаможній людині. Сподіваючися, що він швидко розійдеться й видавцям доведеться готувати нове видання, хочу тут подати деякі свої завваги для цього майбутнього видання.

Назагал курс оправдує поставлену видавництвом ціль. Його можна з повним правом назвати корисним вкладом в українознавство. Хотілося б тільки, щоб був він збудований трохи доцільніше, щоб окремі частини були краще до себе допасовані й один відділ без потреби не перевищував своїм розміром другого, важливішого. Тим часом уже при першому погляді бачимо, що напр. Географія значно перевищує навіть історію, що на мою думку не гаразд. Цей відділ сміло можна було значно скоротити на користь літератури й особливо культури, де надто вже побіжно оглянено фолкльор, етнологію, образотворче мистецтво, музику, театр і врешті науку. Так само мало місця уділено й історії літератури. Через це в цих відділах автори дуже часто обмежуються самим тільки переліком імен. А це не добре. Адже ж курс це не конспект і непідготовленому читачеві голі імена чи назви нічого не дадуть. На мій погляд краще ширше спинитися на загальних характеристиках тієї чи іншої доби, більше сказати про відомих письменників, поминувши дрібніших.

Це були б завваги загального характеру. Переходячи до детальнішого розгляду, завважу, що вже на самому початку „Загальних відомостей" натикаємося на невірні твердження. Так, на ст. 4 д-р Янів каже, що „раніше цілі народи мандрували". В такій формі це твердження може ввести читача в блуд, бо ж у дійсності не всі народи були мандрівні. А чи українці були мандрівними чи ні, народом, про це читач не довідається ні від д-ра Янова, ні навіть з курсу історії. Так само на ст. 6 знаходимо неудачну в своїм неісторичнім формулюванні фразу, що Москва „в добу розквіту княжої держави, входила в склад київської держави". Не сумніваюся, що сам автор добре знає, що це анахронізм. **Москва,** яко така, ніколи не входила в склад Княжої держави. Не годиться пізніші факти ставляти не на свойому місці.

В відділі історії впадають в очі такі недогляди. Нічого не сказавши, до якої раси належали мешканці трипільської доби в історії Української Землі, автор, згадуючи на наступній сторінці про скитів, каже це був народ „вже" з групи індоевропейців, отже їх попередники не належали до індоевропейців. Читач слушно запитає, а хто ж вони були? Відповісти на це питання конче потрібно, бо під впливом новіших археологічних розвідок ширший загал має нахил уважати трипільців нашими прапредками. Тим більше, що прабатьківщина українців розтягалася й на територію Трипілля. Добре було б на цьому місці дати мапку прабатьківщини індоевропейців, ну очевидно й слов'ян з зазначенням на ній нашої прабатьківщини.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Ню Йорк, Н. Й.

„Перший Вечір Розваги".

Як уже подано про заснування при Українському Народному Домі в Ню Йорку окремого Культурного Осередку, в найближчу неділю, 18 ц. м., о год. 5 попол., відбудеться перший вечір, уладжений тим Культурним Осередком, під назвою „Перший Вечір Розваги". Дирекція Народного Дому покликала до життя Осередок для того, щоб у Народному Домі відбувались систематичні культурницькі імпрези, спершу раз на місяць, а потім, як покаже практика, ще частіше. Провідною думкою Дирекції було від самого початку заходів щодо купна Народного Дому, щоб Народний Дім не помаиював до себе лише, як будинок, де буде приміщуватись ресторан і де, під час карнавалу, будуть танечні забави, але й де відбуваються постійні культурницькі вечері та де приміщуються і працюють різні суспільні й культурницькі організації. 18-го квітня Культурний Осередок розпочинає свою діяльність першим публічним виступом, приготовляючи тим часом відкриття в Народному Домі власної Читальні й касинового Товариства „Українська Бесіда".

Тому, що в квітні відбулись вже 2 концерти в Ню Йорку — Культурний Осередок не хоче давати ще одного концерту подібного характеру, а виступає з низкою коротких доповідей на найактуальніші культурницькі теми, переплітаних оповіданнями і гуморесками. Цей перший „Вечір Рорваги" є вже достосований своїм змістом до основної місії всіх імпрез, що їх задумує давати Культурний Осередок: не обмежуватись тільки до такої розваги, яка нічого не дає слухачам поза короткою розвагою, а давати теж деякий, так мовити, навчальний матеріял, у легкій оповідацькій формі, виступати теж у легкій і популярній формі з такими доповідями, які спонукували б слухачів призадумуватись над заторкненими в них питаннями. Це сполука „приємного з корисним". До „корисного" треба у тому „Першому Вечорі Розваги" зарахувати — як заповідають афіші — вступну доповідь-промову ред. Ярослава Чижа на тему: „Перші українці в Америці". Прелеґент належить до найкращих фахових знавців, так мовити, „праісторії" американських українців. Інформаційно-повчальними будуть теж коротенькі нариси ред. Богдана Кравцева про „Журналістику й науку" й артиста-маляря Я. Гніздовського про „Сплячу царівну", під якою треба розуміти невідкриті або призабуті мистецькі вартості. Літературу репрезентуватиме Остап Тарнавський своїм новим оповіданням „Богдан Хмельницький під Львовом", а два чільні гумористи-фейлетоністи Іван Керницький і Микола Понеділок виступлять з новими своїми — також ще недрукованими ніде — гуморесками. Найбільшою атракцією Вечора буде виступ дир. Йосифа Гірняка з монологом тексту Е. Козака (ЕКО), як безсмертний вже „Гриць Зозуля" з „Лиса Микити". Вся ця багата програма має вміститись, як пояснює афіша, в рямці двох годин „поважного й веселого", а в'язатиме всю програму конференсієркою ред. Іван Кедрин. Зацікавлення тим Вечором вказує вже тепер, що велика заля Українського Народного Дому буде повна. ік

Клівленд, Огайо

Доповнення до звіту

В моїй „Хроніці Клівленду" („Свобода" ч. 23, з 4-го лютого ц. р.), у відступі: „Загальний Збір Станиці Братства кол. Вояків 1 Української Дивізії УНА" — закінчення має бути: „Контрольну Комісію очолює найстарший віком і ранґою, сотн. А. Гончаренко".

оНо

Бриджпорт, Конн.

В неділю, дня 4-го квітня ц. р., старанням місцевого Відділу Українського Конґресового Комітету відбувся в Бриджпорті, конн. великий Концерт в честь нашого Генія Тараса Шевченка.

Програма свята складалася з 6-ох пісень, 7-ох деклямацій і одної інсценізації (Розрита могила). Дуже гарний реферат виголосив п. Іван Кукуль. Дуже добре співав мішаний хор з Гартфорду під проводом п. С. Саворського.

Треба згадати, що до прикраси Шевченківського свята, причинились багато наші шкільні діти, які своїми вмілими виступами захоплювали публіку.

Всі місця на залі були зайняті, не тільки місцевими громадянами, але й гостями із інших місцевостей, як Савтпорт, Стемфорд та ін.

Хоч програма свята не була коротка, то так добре уложена, що в невдовгому часі закінчилась.

При кінці концерту голова місцевого Відділу УКК, п. Василь Сливинський, подякував всім присутнім за численну участь і всім тим, що своєю працею і трудом причинились до улаштування концерту.

Концерт закінчено національним гимном „Ще не вмерла Україна".

Василь Пелещук

Лорейн, Огайо

Доповідь І. Павликовської

На запрошення місцевого Комітету „Мати й Дитина" сюди загостила з доповіддю відпоручниця Світової Федерації Українських Жіночих Організацій, п. Ірина Павликовська.

Вже при вступі на залю доповідачка була мило розчарована: слухачі чекали на неї, а не навпаки. А потім були мило розчаровані зібрані лорейнці: з доповіді, що охоплювала конґрес Всесвітнього Союзу Матерей („М. М. М.") і поїздку прелеґентки по сучасних скитальських таборах в Европі, виявилося, що в бюджеті Організації Українських Жінок (на скитальщині), а головно в серцях потребуючих залишенців, Лорейн далеко більший, як подає чисельний стан його малої української громади. (Так само й лист голови ОУЖ з Мюнхену підтверджує, що завдяки щедрій жертвенності лорейнців, вже нераз удалося позаливати бодай найпекучіші місця в рані, що зветься: доля недужих, інвалідів, вдів і сиріт на скидальщині).

Доповідь, що дала учасникам ясний образ про стан скитальців і найпрактичніші шляхи допомоги для них, прелеґентка, закінчилася закликом: „Рятуйте дітей скитальців".

Після доповіді й дружньої дискусії, для гості влаштовано скромне прийняття.

Громадянка

● **Князь Микола,** 25-літній братанич останнього югославського короля Петра і син колишнього реґента Юґославії князя Павла, згинув в автомобільній катастрофі в Англії. Його спортове авто впало в рів, наповнений водою. Мати Миколи — грецька княжна Ольга, сестра англійської принцеси Кенту. Микола народився в Лондоні, закінчив Оксфордський університет та військову летунську школу і працював у банку. Він вертався з відвидин у своєї тітки, принцеси Кенту, і згинув ледве 5 миль від її замку. Приятелював з сестрою Єлисавети II, принцесою Марґарет.

Читайте українські книжки і газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила!

До Народного Фонду пишуть...

Дорогі Земляки!

Прочитуючи часописи та деякі відозви, час до часу можна завважити, що много а много громадян не сповнило свого національного обов'язку.

Чому? І ще раз — чому?

На це знайдеться багато оправдань. Але всі ми, в кім ще гомонить голос золотої струни, пригадаймо собі наші пережиті дні від 1914 року аж дотепер.

Проковтнули ці літа чимало наших жертв в людях, які склонили зарання свої голови во ім'я великої ідеї Вільної Батьківщини.

Воєнні дії Українських Січових Стрільців — 1914 року; Воєнні дії Українських Армій — 1917-1922 рр.; Нечувана страшна польська пацифікація, концентраційні табори і криміналли — 1929 .; Нечуваний в історії людства голод на Україні, який штучно викликали московсько - большевицькі сатрапи і узурпатори — 1933 р.; Страшні знущання і масакри над Українським Народом німецько-большевицьких тиранів у 1939-1945 рр.

Хай цих кілька рядків буде пригадкою тим, що душу і тіло на словах віддають, а такої мізерної квоти, як 10 долярів національного податку зволікають або взагалі не платять.

Мій апель до Вас, Дорогі Земляки!

1. Живемо в країні, де ріки медом і молоком пливуть. Пригадайте собі, як ми ще так недавно жили в таборах, серед яких нелюдських умовин. То-ж не забуваймо і про тих, що там ще позістали.

2. Живемо в часах всяких неможливих можливостей. Не знаємо, як нам доведеться зустріти катаклізм, який на обрію вже підхмарюється.

3. Хай всі українці вплатять свій даток, свою національно-моральну належитість, хай запроєктований бюджет Українського Конґресового Комітету Америки буде вповні зреалізований, — тоді побачимо, які ми сильні, а наша загальна справа набере більше сили у світовому маштабі.

Нумо до діла, в щасливу годину, бо хто сейчас дає, той дає подвійно, ніж той, що зволікає.

Рочестер 22 березня 54.

Ф. Цеглянин

З пожовклих листків

ЩО ПИСАЛА „СВОБОДА" 50 РОКІВ ТОМУ

(ЗА ЧАС ВІД 24 ДО 31 БЕРЕЗНЯ 1904 Р.)

Руський Народний Дім зачартерований!

Дня 17 березня 1904 р „„Руський Народний Дім в Америці" заінкорпоровано в стейті Ню Джерзі, в головному місті Трентоні, у стейтового секретаря С. Г. Дікінсона, на підставі стейтового закону про корпорації з 1896 р. з чартером важним на цілу Америку. „Р. Н. Дім" зорганізований як чисто бизнесова компанія з такими правами й привілеями: 1. Купувати або винаймати землю, управлену або неуправлену; 2. купувати й будувати будинки мешкальні, промислові, бизнесові і їх відпродувати; 3. засновувати і вести всякі інституції освітні, як бурси, ліцеї, школи, університети і бібліотеки; 4. засновувати й вести бюра праці; 5. засновувати й вести бюра колонізаційні; 6. посилати й позичати гроші; 7. займатися взагалі всім, що потрібне для освітнього й економічного піднесення народу.

Заснований капітал дозволений до $ 100,000. Він буде розділений на подвійні уділи („шери": а) звичайні (так звані „коммон стак") по $ 25.00; б) шери упривілейовані („пріферр'д стак") по $ 10.00, що будуть приносити 3 відсотки. Одні й другі забезпечені цілим мастком Р. Н. Д. — Дня 18 березня у приявності адвоката Джана Гека відбулися перші збори засновників, на котрих обрана була дирекція в такому складі: Іван Глова з Екселсіор, Па., Константин Кирчів з Джерзі Сіті, Мик. Струтинський з Олифант, Па., Олекс. Трембач з Йонкерс, Н. Й., Мих. Турко з Прайсбурґу, Па., Олекс. Улицький з Ансонія, Конн., Семен Ядловський з Джерзі Сіті. — „Тепер до роботи українські патріоти. Вже до сьогодні зібрано $ 3,000 на Р. Н. Д. Ідімо слідом таких організацій, як бр. св. Івана Хрестителя з Олифанту, що купило уділів за $ 500.00, як бр. св. Василія з Прайсбурґу, що закупило уділів на $ 300, як славні братства з Шамокін, Ландсдорф, Джерзі Сіті, Пітсбурґ, Ансонія, Норгемптон і ін., що закупили уділів по $ 100. Гроші посилати на адресу о. М. Струтинського в Олифанті, Па."

„На сучасні теми"

У редакційній статті під повищим заголовком, сказано: „Американська Русь мобілізується!" — говорив один галицький часопис про теперішній рух на заморській Україні. Що правда, була в тих словах пересада, бо в дійсності нема ще нічого такого, що нагадувало б мобілізацію. Одначе серед тутешніх українців дійсно постав і втримується живіший рух. Улаштовуються віча, нарід освідомлюється, закладаються нові часописи, нові товариства і т. п. — взагалі життя поступило швидким темпом, а коли так дальше піде, то можна надіятися гарних вислідів на майбутнє...

Світлина Народних Марок Американсько-Руського Народного Фонду

Світлина марок, при допомозі яких збираються гроші на народні цілі, поміщена в кількох останніх числах „Свободи", виявляє на обидвох боках картину гербу Галицької Держави, тобто лева по середині, а цифри 1 та 5 (мабуть ціна марок) на усіх чотирьох рогах. Під левом поміщені букви: А. Р. Н. Ф. Під світлиною поміщений заклик: „На всіх листах приліпляйте народні марки на другій стороні, бо на фронті дається американську марку. Кому лежить на серці будучність Амер. Руси, той щомісяця зложить на Народний Фонд". — Окремий виказ пожертв, складених на А. Р. Н. Ф. до кінця лютого дає суму $ 564.73.

НОВІ КНИЖКИ

НОВИЙ ТОМ ЗАПИСОК НТШ

(Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Том 161. Збірник Філологічної Секції, том 24. Ню Йорк — Париж, 1953, стор. 208)

В цьому томі надруковано п'ять праць, що їх обговорювано на наукових засіданнях Філологічної Секції НТШ. Три праці з ділянки української філології в стислішому значенні цього слова, а дві з літературознавства.

Кость Кисілевський надрукував фотоцинкографічним способом висліди своїх дослідів над мовою богослужбової пам'ятки з XII сторіччя, знаної під назвою „Кодекс Ганкенштайна", що зберігається в рукописному відділі Австрійської Національної Бібліотеки у Відні. Автор сумлінно визбирав мовні народні особливості цієї пам'ятки і довів, що вона належить до галицьких пам'яток довньої доби. „Кодекс Ганкенштайна, пише автор у висновках, — це староукраїнська пам'ятка, яка постала на території Галицько - Волинського Князівства". Ці висновки зроблені на основі аналізи графіки, фонетики, морфології, складні та словництва цього кодексу.

Василь Лев зацікавився мовою трьох письменників, членів так званої „Руської Трійці" — Маркіяна Шашкевича, Якова Головацького та Івана Вагилевича і висліди своїх дослідів надрукував у праці „Мова поетів „Руської Трійці". Автор подає систему тієї мови, що довший час панувала на західніх українських землях. „Аналіза мови всіх трьох членів цієї трійці — виказує, що вони користувались не тільки елементами місцевої народної мови, але також і мови І. Котляревського і Гр. Квітки ,К. Тополі та народної мови зі збірки народних пісень М. Максимовича, Вацлава з Олеська, П. Лукашевича і Т. Падури". Як піонери на ниві письменства рідною мовою, користувалися вони й новотворами. Докладно опрацьовані розділи про словництво та морфологію, коротше про фонетику та складню. Всі ці три письменники були під могутнім впливом народної мови, головним чином західньо - українських говірок. Шашкевич і Головацький черпали і зі східньо - української мови. В їхніх перекладах видно і вплив інших мов (чеської, сербської, церковно-слов'янської).

Праця Михайла Соневицького про „Франкові переклади з античних мов" — почннає в цьому томі праці з літературознавства. Автор наводить слова І. Франка про значення перекладів із чужих мов, які „дають можність широким народним масам знайомитися з творами й працями людського духа". Це „підвалини власного письменства" — писав І. Франко 1911 року, вже наприкінці свого життя. І тому автор „Мойсея" перекладав із чужих мов все своє життя. Він „перекладав такі твори", які „відкривали перед ним новий світ чи то думок чи поетичних образів". М. Соневицький у своїй цікавій праці торкнувся незаторкуваного досі поля нашої науки, бо багато Франкових перекладів з античних мов не були досі друковані, тільки зберігалися в архіві поета при Бібліотеці філії Академії Наук у Львові. Автор дав докладну оцінку перекладної праці Франка з грецької та латинської мов, з яких Франко перекладав твори більше як 20 авторів, між ними і таких великих, як Гомер, Верґілій, Софокл, Арістофан, Горацій і Овідій, Еврипід, Плятон і Геродот. В цій праці використана величезна друкована й рукописна література, яка свідчить про ту працю, яку автор вложив у цю студію. І тому читач може мати претенсії, щоб автор ще в окремій статті подав узагальнення про Франкову перекладну лябораторію з клясичних мов.

Володимир Радзикевич дав критичну оцінку першої повісти дев'ятнадцятилітнього І. Франка „Петрії і Довбущуки". Ця повість, пише автор — це „витвір буйної молодої уяви талановитого письменника, широко начитаного в творах англійської, французької, німецької, української і польської романтичної літератури, від впливу якої молодий письменник не зумів ще отрястися". Сам Франко на старості літ бачив помилки свого першого повістевого твору, хоч і був певний, що „безсторонпя оцінка не відмовить їй деякої літературної вартости". В. Радзикевич показує, що Франко змалював головного героя своєї першої повісти — Довбуша не на основі історичних джерел, а на взір західньо - европейської та української романтичної літератури. Між літературними джерелами „Петріїв і Довбущуків" Івана Франка, автор розвідки наводить оповідання французького письменника Єжена Сю „Вічний жид" („Le juif errant"). Цікаве й те, що редакційні поправки до другого видання цієї повісти, зроблені в 1910 році (перше видання в 1875 році), — самим таки Іваном Франком — не вийшли на користь цьому творові.

Треба підкреслити, що майже всі праці, надруковані в цьому томі Записок НТШ — зможуть зацікавити і ширшого читача, а не тільки обмежене коло науковців. Та найактуальніша з них — це праця Миколи Глобенка про „Шевченка в совєтському літературознавстві". Автор показує „основні тенденції", якими керуються совєтські літературознавці в трактуванні творчости і значення Тараса Шевченка. „В боротьбі, пише Глобенко, що триває від 1840 року, беруть участь не тільки Куліш, Бєлінський, Добролюбов, Турґенєв, Драгоманів, Франко і Кониський, але й шеф миколаївської жандармерії граф Орлов і царська цензура, не тільки Єфремов, Новицький, Щурат, Степан Смаль - Стоцький, Зайцев, — але й Затонський, Постишев, культпроп ЦК КП(б)У, і ряд інших установ, що з шевченкознавством нічого спільного, здається, не мали й не повинні були б мати..." Автор почипає від В. Коряка, який писав про Шевченка як про „батрацького" поета, якого шанує „незаможне селянство", і кінчає совєтськими працями з 1953 року, коли пишеться про нашого великого поета, як про провінціяльного наслідувача російських учителів. Автор кінчає свою працю таким висновком.

„Сьогодні науці про літературу з книжками підсовєтських шевченкознавців робити нема чого. Вони перейдуть в історію як документ, що свідчитиме про те, як Росія в 1950-их роках здійснювала щодо Шевченка накази жандармерії 1840-их років". Праця М. Глобенка написана за строго науковою методою, але завдяки своїй простій формі і популярному викладові доступна широкому читачеві.

Л. Луців

Іван Кошелівець. Нариси з теорії літератури. Випуск перший. Вірш. Мюнхен, 1954. Стор. 129.

Знаний літературознавець, критик й публіцист, Іван Кошелівець опрацював „Загальний вступ до літературознавства", що у наших видавничих обставинах, може вийти лише окремими випусками. Перший випуск присвячений описові віршування. Остання праця із цієї ділянки Святослава Гординського „Український вірш", що вийшла у 1947 році в обмеженому накладі (відбита на ротаторі), вже вичерпана, й тому нова праця І. Кошелівця знайде прихильного читача й стане довідником для всіх, хто працює в ділянці літератури. Праця спирається на прикладовий матеріял з найновішої нашої поезії й це надає їй свіжости. До праці доданий задовільно точний „Словник поетикальних термінів".

І. К.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. — Т-во ім. І. Франка 97 відд. повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 18-го квітня, о год. 2-ій попол., в приміщенні шкільної залі Ук. Православної Церкви при 45-47 Hope Ave. Присутність всіх обов'язкова. — П. Величко, рек. секр.

Посмертні Згадки

ІВАН ЛЮБА, член Т-ва „Жидачів", відд. 393 УНСоюзу в Ню Йорку, Н. Й., помер 11-го березня 1954 р., в 65 році життя. Покійний родився в селі Миколаїв, пов. Бібрка, Зах. Україна. До УНСоюзу вступив 1943 р. Оставив у смутку дружину Марту, сина Петра і дочку Стелу. Похорон відбувся з погребового заведення П. Яреми. — В. Й. П.!

М. Литвин, секр

При закупі покличтеся на оголошення в „Свободі".

ТАРЗАН, ч. 3263. Котяча лють



Дикий навальний натиск лева відтягнув від Тарзана увагу двох звірів, що билися і ричали. Щоб не звертати на себе уваги, він мовчки лежав і приглядався жорстокій битві.

З риком і гарчанням два звірі качалися по землі, калічачи один одного іклами й пазурями.

Та ось один відкрив на мить другому незахищене місце, і зараз же могутні щелепи вп'ялися в на хвилину незахищене горло.